

Wyrok z dnia 13 lipca 2000 r.

II UKN 689/99

Przepis art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) ma zastosowanie tylko wobec osoby, która nie zalega z opłacaniem składek, przynajmniej za okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu wymaganemu do nabycia prawa do emerytury lub renty.

Przewodniczący SSN Beata Gudowska (sprawozdawca), Sędziowie SN :
Maria Tyszel, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 13 lipca 2000 r. sprawy z wniosku Iwony M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 17 września 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 1998 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu oddalił odwołanie Iwony M. od decyzji Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w P. w przedmiocie odmowy przyznania jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd przyjął za bezsporny między stronami fakt, że wnioskodawczyni podlegała ostatnio (od 22 czerwca 1996 r. do 25 czerwca 1997 r.) ubezpieczeniu z tytułu wykonywania działalności gospodarczej oraz że stała się niezdolna do pracy od daty ustania prawa do zasiłku chorobowego. Wskutek jednak niewykonania układu ratalnego i nieopłacenia składek na ubezpieczenie społeczne za okresy wykonywania działalności, jej staż ubezpieczenia był niewystarczający do przyznania renty, nawet po uwzględnieniu wpłaty kwoty 557,68 zł w grudniu 1997 r. Wpłata nie pokrywała zaległości składkowej powstałej od grudnia 1996 r.,

toteż Sąd uznał za niemożliwe zaliczenie okresu od 22 czerwca 1996 r. do 26 stycznia 1997 r. jako składkowego. Po doliczeniu okresu pobierania zasiłków chorobowych od dnia 27 stycznia do 25 czerwca 1997 r. jako nieskładkowego Sąd ustalił staż ubezpieczenia na 4 lata, 2 miesiące i 27 dni, zamiast wymaganych 5 lat.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, mimo że wziął pod uwagę jako nową okoliczność fakt kolejnej częściowej spłaty zadłużenia, uzupełniającej okres ubezpieczenia do 4 lat, 3 miesięcy i 27 dni, oddalił apelację ubezpieczonej wyrokiem z dnia 17 września 1999 r. [...], mając na względzie art. 15 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.).

Ubezpieczona, nie kwestionując faktu nieopłacenia składek za okres ostatnich 5 lat przed powstaniem niezdolności do pracy, oparła się w kasacji na podstawie obrazu prawa materialnego - art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) oraz art. 9 (bez uściślenia, o który jego ustęp chodzi) ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. przez przyjęcie "przez sądy obydwu instancji, że nie ma wymaganego ustawą okresu zatrudnienia, niezbędnego do nabycia praw rentowych, w sytuacji, gdy z akt sprawy wynika, że jest przeciwnie". W uzasadnieniu wniosku "o uchylenie obu zaskarżonych wyroków i zmianę ich przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania", wskazywała na zmieniające się w toku postępowania ustalenia okresu ubezpieczenia oraz zarzuciła nieprawidłowy sposób zaliczenia kolejnych wpłat.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy art. 32 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników oraz art. 9 ust. 1 i 15 ust. 2 w związku z art. 1 i 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą stanowią, że prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy powstaje po stronie wnioskodawcy, który wykaże wymagany przepisem art. 33 ustawy o z.e.p. okres ubezpieczenia. Okres ten, w przypadku osoby, której niezdolność do pracy powstała po 30 roku życia wynosi 5 lat w ostatnim dziesięcioleciu przed zgłoszeniem wniosku, a jeżeli w dacie zgłoszenia wniosku zainteresowany nie pozostaje w zatrudnieniu - przed dniem powstania niezdolności. Skoro wykazanie takiego okresu jest warunkiem podstawowym nabycia praw do

renty, to prawo to nie może powstać wówczas, gdy okres ubezpieczenia, uwzględniający okresy składkowe i nieskładkowe, jest krótszy.

Przepis art. 15 ust. 1 powołanej ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą nakazuje w każdym przypadku, w którym przepisy o zapatrzeniu emerytalnym pracowników uzależniają prawo do świadczeń od posiadania okresu zatrudnienia rozumieć przez taki okres okres ubezpieczenia oraz okresy do niego zaliczalne, zaś art. 15 ust. 2 precyzuje, że okresem ubezpieczenia są miesiące kalendarzowe, za które ubezpieczony opłacił składki na ubezpieczenie, lub w czasie których nastąpiło zwolnienie od opłacania składek. Przepis art. 23 ust. 1 ustawy nie pozostawia natomiast wątpliwości co do tego, że zaliczeniu do okresu ubezpieczenia podlegają wyłącznie te miesiące, za które została opłacona składka. Zasadą jest bowiem, że opłacanie składki następuje za każdy miesiąc ubezpieczenia, czyli za każdy miesiąc, w którym osoba fizyczna, mająca obywatelstwo polskie, prowadzi działalność gospodarczą (art. 1 ust. 1 ustawy). W związku z prowadzeniem tej działalności powstaje obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia i regularnego opłacenia składki na to ubezpieczenie, bez uprzedniego wezwania, na bieżąco, najpóźniej do 10 dnia następnego miesiąca (§ 35 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego - jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.).

Wprawdzie przepis ust. 2 art. 16 ustawy stanowi, że nieopłacone za okres poprzedzający nabycie prawa do renty składki na ubezpieczenie społeczne mogą być rozliczone przez potrącenie ich z bieżących wypłat, to przepis ten nie znajduje zastosowania dopóki łącznie okresy opłacania składek, okresy ubezpieczenia, w których nastąpiło zwolnienie z opłacania składek, oraz okresy nieskładkowe nie będą się równały co najmniej 60 miesiącom. Inaczej mówiąc, zaległość składkowa nie może dotyczyć tego minimalnego okresu. Potrącenie składek następuje dopiero po nabyciu prawa do świadczeń, a przepis art. 16 ust. 2 ustawy ma zastosowanie tylko wobec osoby, która nie zalega z opłacaniem składek, przynajmniej za okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu, wymaganemu do nabycia prawa do emerytury lub renty.

Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu co do prawa skarżącej do renty z tytułu niezdolności do pracy ma udowodnienie wymaganego okresu ubezpie-

czenia, a więc kwestia pozostająca w sferze ustaleń faktycznych. Ustalenia Sądu drugiej instancji, że udowodniony został okres ubezpieczenia wynoszący 4 lata, 3 miesiące i 27 dni - wobec oparcia kasacji tylko na podstawie z art. 393¹ pkt 1 KPC - nie zostały podważone. W rozpoznawanej sprawie bezprzedmiotowe było powołanie się w kasacji na przepis art. 9 ustawy o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą, regulujący warunki nabycia prawa do świadczeń, jak też art. 11 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, który nie miał zastosowania w sprawie, jako odnoszący się do świadczeń z ubezpieczenia społecznego przysługujących pracownikom, skoro niesporne jest, że układ ratalny nie został wykonany i opłacone składki nie uzupełniają wymaganego okresu ubezpieczenia. Brakujący zaś okres nie może być uzupełniony inaczej, jak przez wypełnienie zobowiązania wobec funduszu ubezpieczeń społecznych z tytułu ubezpieczenia.

Mając to na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====